

Şirəliyeva S.C.♦

DOI: 10.25108/2304-1730-1749.iolr.2025.81.173-182

UOT: 343.1

Uşaqların onlayn cinsi zorakılığı və cinsi istismarı ilə mübarizə üzrə beynəlxalq standartlar

Xülasə: Uşaqların onlayn cinsi zorakılıq və cinsi istismarına qarşı mübarizə ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının cinayət və cinayət-prosessual qanunvericiliyinin beynəlxalq standartlara uyğunluğun yoxlmasına dair aparıldığı müqayisəli təhlil göstərdi ki, belə standartlar mövcud deyil.

Açar sözlər: uşaqların onlayn cinsi zorakılığı və cinsi istismarı ilə mübarizə; beynəlxalq standartlar; milli qanunvericilik.

Shiraliyeva S.J.♦

DOI: 10.25108/2304-1730-1749.iolr.2025.81.173-182

UDC: 343.1

International standards for combating online sexual violence and sexual exploitation of children

Abstract: Conducting a comparative analysis to verify the compliance of the criminal and criminal procedural legislation of the Republic of Azerbaijan regarding the fight against online sexual violence and sexual exploitation of children with international standards has shown that such standards do not exist.

Keywords: Combating online sexual violence and sexual exploitation of children; international standards; national legislation

Son illərdə uşaqların onlayn cinsi istismarı və cinsi zorakılığı ilə mübarizə problemləri xeyli aktuallaşmışdır ki, bu da Azərbaycan Respublikasının cinayət və cinayət-prosessual qanunvericiliyinin bu hissədə beynəlxalq standartlarla müqayisə edilməsi zərurətini müəyyən etmişdir.

Müqayisəli tədqiqat üçün etalon kimi İnsan Hüquqları üzrə Ümumdünya Bəyannaməsi, İnsan Hüquqları və Əsas Azadlıqların Müdafiəsi üzrə Avropa Konvensiyası (əlavə və dəyişikliklərlə), Uşaq Hüquqları Bəyannaməsi, Uşaq Hüquqları Konvensiyası, Avropa Şurasının Uşaqların Cinsi İstismardan və Cinsi Zorakılıqdan Müdafiəsi haqqında Konvensiyası, Nazirlər Komitəsinin üzv dövlətlərə “Rəqəmsal mühitdə uşaq hüquqlarına hörmət, müdafiə və yerinə yetirilməsinin təmin edilməsi üçün əsas prinsiplər haqqında” CM/Rec (2018) Təvsiyələri və uşaqlara qarşı zorakılığa istinadlar ehtiva edən sairləri istifadə olunur [1-21].

Eyni zamanda, Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının cinsi zorakılığa verdiyi tərifi əməl eddik, həmin tərifi görə cinsi zorakılıq - “zərərçəkmişlə münasibətindən asılı olmayaraq, istənilən şəxs

♦ **Şirəliyeva Səbinə Cavanşir qızı** – hüquq üzrə fəlsəfə doktoru, Beynəlxalq Hüquq Tədqiqatları Təşkilatı Şurasının üzvü (Azərbaycan). E-mail: sid_legalservices@yahoo.com

♦ **Shiraliyeva Sabina Javanshir** - PhD in Law, member of the Council of the International Organization for Legal Research (Azerbaijan). E-mail: sid_legalservices@yahoo.com

tərəfindən istənilən yerdə törədilən, insanın cinsiyyətinə qarşı yönəlmiş istənilən məcburi cinsi akt, cəhd və ya digər hərəkətlərdir". Buraya təcavüz, təcavüzə cəhd, şəxsin iradəsinə qarşı seksualxarakterli toxunma və ya digər təmassız formalar daxildir [22].

Araşdırma nəticəsində müəyyən olundu ki, qeyd olunan beynəlxalq sənədlərin demək olar ki, hamısı uşaqlara qarşı zorakılıq məsələsinə müxtəlif dərəcələrdə toxunur və onların bir sıra sənədlərində uşaqlara qarşı cinsi zorakılıq da qeyd olunur, lakin onların heç birində onlayn cinsi zorakılıq və uşaqların cinsi istismarı ilə bağlı müddəalar yoxdur.

Beləliklə, 2007-ci ilə qədər uşaqların onlayn cinsi zorakılığı və cinsi istismarı ilə mübarizə baxımından beynəlxalq standartların faktiki olaraq mövcud olmadığını və buna görə də milli qanunvericilikdə əks olunmadığını iddia etmək olar.

"Budapeşt Kibercinayətkarlıq haqqında" Konvensiyasının 9-cu maddəsində uşaq pornoqrafiyasının istehsalı və yayılması məqsədilə kompüter texnologiyaların istifadəsi barədə danışıldığı üçün ona mümkün istinadları əsassız hesab edirik.

Lakin, internetin meydana gəlməsi ilə ortaya çıxan uşaqlara qarşı onlayn cinsi zorakılıq problemi mövcud olmağa davam etdi, daha iyərnc yeni formalarda böyüdü və bu da sonrakı hərəkət və qərarlara səbəb oldu.

25 oktyabr 2007-ci il tarixində İspaniyada Avropa Şurası tərəfindən "Uşaqların cinsi istismardan və cinsi zorakılıqdan müdafiəsi haqqında Konvensiyası"-nın (Lansarote Konvensiyası) qəbul edilməsi ilə vəziyyət bir qədər dəyişdi, 23-cü maddədə cinsi məqsədləri ilə uşaqlara qarşı təcavüzdə informasiya və kommunikasiya texnologiyalarından istifadə halları, 30-cu maddədə isə prinsip olaraq-uşaq pornoqrafiyası ilə bağlı cinayətlərin törədilməsi məqsədi ilə istifadə edilən informasiya kommunikasiyalarını təhlil etməklə bununla bağlı cinayətlərin qurbanlarını müəyyən etmək imkanı verilir [17, s. 12, 17].

Xüsusilə, Lansarote Konvensiyasının 6-cı fəslə olan "Maddi cinayət hüququ" cinsi zorakılığın (maddə 18), uşaq fahişəliyi ilə bağlı cinayətlərin (maddə 19), uşaq pornoqrafiyası ilə bağlı cinayətlərin (maddə 20), uşağın pornoqrafik tamaşalarda iştirakı ilə bağlı cinayətlərin (maddə 21), uşaqlara qarşı əxlaqsız hərəkətlərin (maddə 22), seksual xarakterli məqsədlər üçün uşaqların təqib edilməsinin (maddə 23), təhrikçilik və ya köməklik və cinayət törətməyə cəhdin (maddə 24) təriflərini verir və onların məzmununu açıqlayır. Lakin, Konvensiyada uşaqların cinsi istismarı və cinsi istismarı zamanı informasiya kommunikasiyalarının istifadə edilməsi ilə bağlı yuxarıda göstərilən müddəalardan əlavə başqa bir müddəə yoxdur.

Konvensiyanın uşaqlara qarşı onlayn cinsi zorakılıqla bağlı yeganə xəsis müddəanı özündə əks etdirən 23-cü maddəsində deyilir ki:

"Hər bir Tərəf 18-ci maddənin 2-ci hissəsinin tətbiqi üçün müəyyən edilmiş yaş həddinə çatmamış uşaqla görüş barədə yetkinlik yaşına çatmış şəxs tərəfindən informasiya və kommunikasiya texnologiyaları vasitəsilə, ona qarşı 18-ci maddənin 1-ci hissəsinin "a" bəndinə və ya 20-ci maddənin 1-ci hissəsinin "a" bəndinə uyğun müəyyən edilmiş cinayəti törətmək məqsədilə qəsdən təklif etməyə görə, belə təklifdən sonra bu görüşün baş verməsi üçün praktiki hərəkətlər edildikdə, cinayət məsuliyyətini müəyyən etmək üçün zəruri qanunvericilik və ya digər tədbirləri həyata keçirir" [17, s. 9-11].

Konvensiyanın digər maddələrində uşaqların onlayn cinsi zorakılığına və cinsi istismarına birbaşa və ya dolaylı istinadlar yoxdur, bu yanlış görünür, çünki internetdə göstərilən hərəkətləri süni şəkildə dekriminallaşdırırlar. Bundan başqa, uşaqlara qarşı əxlaqsız hərəkətlər (maddə 22) son zamanlarda əsasən onlayn olaraq həyata keçirilir.

Konvensiyanın 23-cü maddəsi olan “Seksual xarakterli məqsədlər üçün uşaqların təqib edilməsi” məntiqi cəhətdən əsassız və ziddiyyətli görünür. Beləliklə, həmin maddə, uşaqla seksual xarakterli hərəkətlər etmək və ya uşaq pornoqrafiyası istehsal edilməsinə məqsədilə uşağa görüş üçün qəsdən onlayn təklif etməyə görə, belə təklifdən sonra bu görüşün baş verməsi üçün praktiki hərəkətlər edildikdə, cinayət məsuliyyətinin tətbiq edilməsini təklif edir.

Bizim fikrimizcə, söhbət orada göstərilən cinayətlərin törədilməsinə hazırlıqdan gedir və seksual xarakterli məqsədlər üçün uşaqların təqib edilməsi yuxarıda göstərilən təfsiri uşaqlara qarşı onlayn əxlaqsız hərəkətlərə görə məsuliyyəti istisna edir.

Konvensiyanın 7-ci fəslə uşaqların cinsi istismarı və onlara qarşı cinsi zorakılıq problemi ilə bağlı prosessual qanunvericilik, istintaq və məhkəmə təqibi məsələlərini müəyyən edir, bizim fikrimizcə onlar deklarativdir və tövsiyələrlə təmin olunmur [17, s. 16-20].

Beləliklə, cinayət təqibinin başlanması, şəxsi onlayn yazışmaların araşdırılması şərtləri və digər məsələlərlə bağlı sualların hələ də açıqlanmaması görüntüsü yaranır.

Bununla bağlı, Avropa İttifaqı indiyə qədər şəxsi yazışmaların skan edilməsinə icazə verən qanun qəbul edə bilməyib, çünki bunun şəxsi həyatın toxunulmazlığına dair fundamental hüquqları poza biləcəyini hesab edir və belə bir qanun olmadan Lansarote Konvensiyasının 7-ci fəslinin bütün müddələri öz mənasını itirir [35].

Uşaqların onlayn (İnternet informasiya və kommunikasiya texnologiyaları vasitəsilə) uşaqların cinsi istismarı və onlara qarşı cinsi zorakılıqla mübarizə məsələləri 2022-ci ilə qədər Azərbaycan Respublikasının cinayət və cinayət-prosessual qanunvericiliyində öz əksini tapmamışdır.

Uşaqlara qarşı cinsi zorakılıqla bağlı Azərbaycan Respublikasının cinayət qanunvericiliyinin müəyyən müddələri (Cinayət Məcəlləsinin 144-1.2.3, 150.3.3, 151, 152, 153.2, 170, 171 və 171-1-ci maddələri) yalnız birbaşa (fiziki) zorakılıq hallarını əhatə edirdi, lakin uşaqların onlayn cinsi istismarı və onlara qarşı cinsi zorakılıq məsələlərinə ümumiyyətlə toxunmurdu [27].

Cinayət Məcəlləsinin “Kibercinayətkarlıq” bölməsində (30-cu fəsil) uşaqlara qarşı cinsi zorakılıq məqsədilə kompüter texnologiyasından istifadə edilməsi məsələsi də müzakirə olunmayıb.

Azərbaycan qanunvericiliyində uşaqların cinsi istismarı və onlara qarşı cinsi zorakılıq məsələsinə ilk kompleks şəkildə yanaşma, Uşaqların cinsi istismardan və cinsi zorakılıqdan müdafiəsi haqqında Avropa Şurası Konvensiyasının (27 oktyabr 2007-ci il tarixli Lansarote Konvensiyası) təsdiq edilməsi ilə əlaqədar olaraq, 27 dekabr 2022-ci il tarixli 776-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə təmin edilmişdir [23].

27 dekabr 2022-ci il tarixli 776-VIQD nömrəli qanunla Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsində, Azərbaycan Respublikasının Ailə Məcəlləsində, Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində, Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsində, “Uşaq hüquqları haqqında”, “Vəkillər və vəkillik fəaliyyəti haqqında”, “Təhsil haqqında”, “Sosial xidmət haqqında”, “Azərbaycan Respublikasında dövlət daktiloskopik və genom qeydiyyatı haqqında” və “Ümumi təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında əlavə və dəyişikliklər edilmişdir, lakin, tapşırıqca uyğun olaraq, beynəlxalq sənədlərə uyğunluğu baxımından yalnız cinayət və cinayət-prosessual qanunvericiliyin əsas yeniliklərini (Qanunun 3-cü və 4-cü maddələri) nəzərdən keçirməyə çalışacağıq [24].

Belə görünür ki, qanunun 3-cü maddəsində göstərilən Azərbaycan Cinayət Məcəlləsinə edilən bütün əlavə və dəyişikliklər uşaqlara qarşı birbaşa fiziki cinsi zorakılıqla bağlıdır, onlar onlayn zorakılıq məsələsini həll edib nəzərə almır və əsasən yetkinlik yaşına çatmayanlara qarşı cinayətlərə görə cəzaların sərtləşdirilməsinə və zərərçəkənlərin yaş meyarlarına həsr olunub.

Şerti olaraq, uşaqlara qarşı onlayn cinsi zorakılıq məsələsinin Lansarote Konvensiyasının 23-cü maddəsindən götürülmüş (yalnız informasiya və kommunikasiya texnologiyalarından bəhs etdiyi üçün) Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin yeni 171-2-ci maddəsi (Seksual xarakterli məqsədlər üçün uşaqların təqib edilməsi) ilə həll olunduğu iddia edilə bilər, lakin, bizim fikrimizcə, bu düzəliş də ziddiyyətlidir və buna görə də yanlışdır.

Beləliklə, Cinayət Məcəlləsinin 171-2-ci (Seksual xarakterli məqsədlər üçün uşaqların təqib edilməsi)maddəsində deyilir: “Yetkinlik yaşına çatmış şəxs tərəfindən on dörd yaşına çatmayan şəxslə cinsi əlaqədə olma, seksual xarakterli hərəkətlər etmək və ya uşaq pornoqrafiyasının istehsalı məqsədilə həmin şəxsin on dörd yaşına çatmadığını bilə-bilə ona informasiya və kommunikasiya texnologiyaları vasitəsilə görüş təklif etməklə bu görüşün baş verməsi üçün praktiki hərəkətlər edilməsi” [27].

Belə görünür ki, Konvensiyanın 23-cü maddəsində olduğu kimi, bu, Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 171-2-ci maddəsində göstərilən cinayətlərin törədilməsinə hazırlıqdan bəhs edir.

Təpşirığın birinci sualı üzrə tədqiqat nəticələrini ümumiləşdirməzdən əvvəl qeyd etmək lazımdır ki, uşaqların onlayn cinsi istismarı və onlara qarşı cinsi zorakılıqla mübarizə problemi mürəkkəb, çoxşaxəli, geniş və davamlıdır, bu səbəbdən də, bu məsələ hüquqi müddəaların, fəlsəfənin, psixologiyanın, fiziologiyanın, pedaqogikanın, kibernetikanın və bir sıra digər elmlərin inteqrasiya olunmuş istifadəsi ilə metodik şəkildə həll edilməlidir.

Birinci sual üzrə nəticələrə gəldikdə, görünür ki, hazırda uşaqların onlayn cinsi istismarı və onlara qarşı cinsi zorakılıqla mübarizə üçün heç bir beynəlxalq hüquqi standart yoxdur, yalnız deklarativ müddəalar mövcuddur.

Buna görə də, Azərbaycanın cinayət və cinayət-prosessual qanunvericiliyi bu cür müddəalara əsaslanmaq məcburiyyətində qalır ki, bu da uyğunluq məsələsinin mahiyyətini istisna edir.

Bibliografiya

- 1) Резолюция Генеральной Ассамблеи ООН A/RES/57 (I) от 11.12.1946 г. «Учреждение Международного Чрезвычайного фонда помощи детям». [Elektron resurs]. URL: [https://undocs.org/ru/A/RES/57 %28I %29](https://undocs.org/ru/A/RES/57%28I%29)
- 2) Всеобщая декларация прав человека / Принята резолюцией 217А Генеральной Ассамблеи ООН от 10.12.1948 г. / Организация Объединённых Наций. [Elektron resurs]. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/ declhr.shtml
- 3) Конвенция о борьбе с торговлей людьми и с эксплуатацией проституции третьими лицами. / Принята резолюцией 317 (IV) Генеральной Ассамблеи от 02.12.1949 г. [Elektron resurs]. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/trafficking_suppression. shtml
- 4) Европейская Конвенция о защите прав человека и основных свобод (измененная и дополненная Протоколами № 11, 14 и 15 в сопровождении Дополнительного протокола и Протоколов № 4, 6, 7, 12, 13 и 16) от 04.11.1950 г. [Elektron resurs]. URL: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_rus
- 5) Декларация прав ребёнка. / Принята резолюцией 1386 (XIV) Генеральной Ассамблеи ООН от 20.11.1959 г. [Elektron resurs]. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/childdec.shtml

- 6) Международный пакт о гражданских и политических правах. / Принят резолюцией 2200 А (XXI) Генеральной Ассамблеи от 16.12.1966 г. [Elektron resurs]. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/pactpol.shtml
- 7) Факультативный протокол к Международному пакту о гражданских и политических правах. / Принят резолюцией 2200 А (XXI) Генеральной Ассамблеи от 16.12.1966 г. [Elektron resurs]. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/pactpro1.shtml
- 8) Международный пакт об экономических, социальных и культурных правах. / Принят резолюцией 2200 А (XXI) Генеральной Ассамблеи от 16.12.1966 г. [Elektron resurs]. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/pactecon.shtml
- 9) Декларация о защите женщин и детей в чрезвычайных обстоятельствах и в период вооруженных конфликтов. / Принята резолюцией 3318 (XXIX) Генеральной Ассамблеи от 14.12.1974 г. [Elektron resurs]. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/armed.shtml
- 10) Конвенция о гражданско-правовых аспектах международного похищения детей. Гаага, 25.10.1980 г. [Elektron resurs]. URL: <https://assets.hcch.net/docs/b8b5f512-0179-4a80-831b-b2b53e9951dd.pdf>
- 11) Минимальные стандартные правила ООН, касающиеся отправления правосудия в отношении несовершеннолетних («Пекинские правила»). / Приняты резолюцией 40/33 Генеральной Ассамблеи от 29.11.1985 г. [Elektron resurs]. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/beijing_rules.shtml
- 12) Конвенция о правах ребёнка. / Принята резолюцией 44/25 Генеральной Ассамблеи ООН от 20.11.1989 г. [Elektron resurs]. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/childcon.shtml
- 13) Резолюция Комиссии по правам человека 1994/92. Доклад Спец. докладчика о продаже детей, детской проституции и детской порнографии – 09.03.1994 г. [Elektron resurs]. URL: (http://ap.ohchr.org/documents/E/CHR/resolutions/E-CN_4-RES-1994-92.doc)
- 14) Резолюция Комиссии по правам человека 2002/92. Права ребенка - 26.04.2000 г. [Elektron resurs]. URL: http://ap.ohchr.org/documents/E/CHR/resolutions/E-CN_4-RES-2002-92.doc
- 15) Конвенция о компьютерных преступлениях СДСЕ №185 от 23.11.2001 г. [Elektron resurs]. URL: <https://rm.coe.int/1680081580>
- 16) Резолюция 7/13. Мандат Специального докладчика по вопросу о торговле детьми, детской проституции и детской порнографии – 15.03.2006 г. [Elektron resurs]. URL: https://ap.ohchr.org/documents/R/HRC/resolutions/A_HRC_RES_7_13.pdf
- 17) Конвенция Совета Европы о защите детей от сексуальной эксплуатации и сексуального насилия (Лансаротская Конвенция). Лансароте, 25.10.2007 г. [Elektron resurs]. URL: <https://rm.coe.int/168046e1da>
- 18) Резолюция, принятая Советом по правам человека 13/20. Права ребенка: борьба с сексуальным насилием в отношении детей – 15.04.2010 г. [Elektron resurs]. URL: <https://docs.un.org/ru/A/HRC/RES/13/20>
- 19) Тематический доклад Специального докладчика ООН по вопросу о торговле детьми и сексуальной эксплуатации детей. март 2015 г. [Elektron resurs]. URL: <https://www.ohchr.org/ru/special-procedures/sr-sale-of-children/sexual-exploitation-children-and-information-and-communication-technologies-icts>

20) Рекомендации CM/Rec(2018) Комитета министров государствам-членам «Об основных принципах обеспечения уважения, защиты и осуществления прав ребенка в цифровой среде» от 04.07.2018 г. [Elektron resurs]. URL: <https://rm.coe.int/168097f22a>

21) Резолюция, принятая Советом по правам человека 22.06.2020 г. 43/22. Мандат Специального докладчика по вопросу о торговле детьми и сексуальной эксплуатации детей, включая детскую проституцию, детскую порнографию и изготовление прочих материалов о сексуальных надругательствах над детьми. [Elektron resurs]. URL: <https://docs.un.org/ru/A/HRC/RES/43/22>

22) Всемирная Организация Здравоохранения. Определение дефиниции «Сексуальное насилие». [Elektron resurs]. URL: <https://www.who.int/ru/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>

23) Azərbaycan Respublikasının “Uşaqların cinsi istismardan və cinsi zorakılıqdan müdafiəsi haqqında” Avropa Şurası Konvensiyasının təsdiq edilməsi barədə 22.10.2019-cu il tarixli, 1681-VQ №li Qanunu. [Elektron resurs]. URL: <https://e-qanun.az/framework/43532%20>

24) Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsində, Azərbaycan Respublikasının Ailə Məcəlləsində, Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində, Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsində, “Uşaq hüquqları haqqında”, “Vəkillər və vəkillik fəaliyyəti haqqında”, “Təhsil haqqında”, “Sosial xidmət haqqında”, “Azərbaycan Respublikasında dövlət daktiloskopik və genom qeydiyyatı haqqında” və “Ümumi təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının 27.12.2022-ci il tarixli 776-VIQD №li Qanunu. [Elektron resurs]. URL: <https://e-qanun.az/framework/53397>

25) İnsan alverinə qarşı mübarizə haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu. 27.12.2024-cü il tarixinə. [Elektron resurs]. URL: <https://e-qanun.az/framework/10641>

26) Azərbaycan Respublikasının “Uşaq hüquqları haqqında” Qanunu. 01.05.2025-ci il tarixinə. [Elektron resurs]. URL: <https://e-qanun.az/framework/3292>

27) Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsi. 20.10.2025-ci il tarixinə. [Elektron resurs]. URL: <https://e-qanun.az/framework/46947>

28) Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsi. 31.10.2025-ci il tarixinə. [Elektron resurs]. URL: <https://e-qanun.az/framework/46950>

29) Сексуальная эксплуатация детей и сексуальное насилие над детьми в Интернете. [Elektron resurs]. URL: <https://www.unodc.org/cld/ru/education/tertiary/cybercrime/module-12/key-issues/online-child-sexual-exploitation-and-abuse.html>

30) Президент Азербайджана утвердил ужесточение санкций на сексуальное насилие в отношении несовершеннолетних. 10.06.2015 г. [Elektron resurs]. URL: <https://kaspiy.az/prezident-azerbaidzana-utverdil-uzestocenie-sankcii-za-seksualnoe-nasilie-v-otnosenii-nesoversennoletnix>

31) Армер Л.А. Сексуальные преступления по отношению к детям в сети Интернет. 17.04.2020 г. [Elektron resurs]. URL: <https://psy.su/feed/8147/>

32) Как защитить детей от сексуального вреда в Интернете. 01.11.2021 г. [Elektron resurs]. URL: <https://www.internetmatters.org/ru/hub/news-blogs/how-to-protect-children-from-online-sexual-harm/>

33) Международная классификация насилия над детьми. UNICEF, Нью-Йорк, 2023. – 60 с. [Elektron resurs]. URL: <https://data.unicef.org/uploads/2025/02>. Защита детей в интернете

те. [Elektron resurs]. URL: https://www.unicef.org/kazakhstan/Новостные_заметки/защита-детей-в-интернете

34) Педофилы включены в список лиц, подлежащих обязательной государственной геномной регистрации. 17.05.2024 г. [Elektron resurs]. URL: <https://report.az.ru/millimejlis/pedofily-vklyucheny-v-sписок-lic-podlezhashih-obyazatelnoj-gosudarstvennoj-genomnoj-registracii>

35) Бёрчард Роузи . Почему ЕС не может принять закон о защите детей в Интернете. 20.10.2025 г. [Elektron resurs]. URL: <https://www.dw.com/ru/pocemu-es-ne-mozet-prinat-zakon-o-zasite-detej-ot-seksualnogo-nasilia-v-internete/a-74403161>

Мақала daxil olmuşdur: 02 dekabr 2025-ci il

Çapa qəbul edilmişdir: 15 dekabr 2025-ci il

References

1) UN General Assembly Resolution A/RES/57 (I) of 11.12.1946 “Establishment of an International Children's Emergency Fund”. Available at: [https://undocs.org/ru/A/RES/57 %28I %29](https://undocs.org/ru/A/RES/57%28I%29) (in Russian).

2) Universal Declaration of Human Rights / Adopted by UN General Assembly resolution 217A of 10.12.1948 / United Nations. Available at: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/declhr.shtml (in Russian).

3) Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others. / Adopted by General Assembly resolution 317 (IV) of 02.12.1949 Available at: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/trafficking_suppression.shtml (in Russian).

4) European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (as amended and supplemented by Protocols Nos. 11, 14 and 15, accompanied by the Additional Protocol and Protocols Nos. 4, 6, 7, 12, 13 and 16) of 04.11.1950. Available at: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_rus (in Russian).

5) Declaration of the Rights of the Child. / Adopted by resolution 1386 (XIV) of the UN General Assembly of 20.11.1959. Available at: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/childdec.shtml (in Russian).

6) International Covenant on Civil and Political Rights. / Adopted by General Assembly resolution 2200 A (XXI) of 16 December 1966. Available at: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/pactpol.shtml

7) Optional Protocol to the International Covenant on Civil and Political Rights. / Adopted by General Assembly resolution 2200 A (XXI) of 16.12.1966. Available at: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/pactpro1.shtml (in Russian).

8) International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights. / Adopted by General Assembly resolution 2200 A (XXI) of 16.12.1966. Available at: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/pactecon.shtml (in Russian).

9) Declaration on the Protection of Women and Children in Emergency and Armed Conflict. / Adopted by General Assembly resolution 3318 (XXIX) of 14.12.1974. Available at: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/armed.shtml (in Russian).

10) Convention on the Civil Aspects of International Child Abduction. The Hague, 25.10.1980. Available at: <https://assets.hcch.net/docs/b8b5f512-0179-4a80-831b-b2b53e9951dd.pdf> (in Russian).

11) United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice ("The Beijing Rules"). / Adopted by General Assembly resolution 40/33 of 29.11.1985. Available at: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/beijing_rules.shtml (in Russian).

12) Convention on the Rights of the Child. / Adopted by UN General Assembly resolution 44/25 of 20.11.1989. Available at: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/childcon.shtml (in Russian).

13) Commission on Human Rights Resolution 1994/92. Report of the Special Rapporteur on the sale of children, child prostitution and child pornography - 09.03.1994. Available at: http://ap.ohchr.org/documents/E/CHR/resolutions/E-CN_4-RES-1994-92.doc (in Russian).

14) Commission on Human Rights Resolution 2002/92. Rights of the Child - 26.04.2000. Available at: http://ap.ohchr.org/documents/E/CHR/resolutions/E-CN_4-RES-2002-92.doc (in Russian).

15) Convention on Cybercrime CETS No. 185 of 23.11.2001. Available at: <https://rm.coe.int/1680081580>.

16) Resolution 7/13. Mandate of the Special Rapporteur on the sale of children, child prostitution and child pornography – 15.03.2006. Available at: https://ap.ohchr.org/documents/R/HRC/resolutions/A_HRC_RES_7_13.pdf

17) Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse (Lanzarote Convention). Lanzarote, 25.10.2007. Available at: <https://rm.coe.int/168046e1da>

18) Resolution adopted by the Human Rights Council 13/20. Rights of the child: combating sexual violence against children – 15.04.2010. Available at: <https://docs.un.org/ru/A/HRC/RES/13/20> (in Russian).

19) Thematic report of the UN Special Rapporteur on the sale and sexual exploitation of children. March 2015. Available at: <https://www.ohchr.org/ru/special-procedures/sr-sale-of-children/sexual-exploitation-children-and-information-and-communication-technologies-icts> (in Russian).

20) Recommendation CM/Rec(2018) of the Committee of Ministers to Member States “Basic principles for ensuring respect, protection and fulfilment of the rights of the child in the digital environment” of 04.07.2018 [Elektron resurs]. URL: <https://rm.coe.int/168097f22a>

21) Resolution adopted by the Human Rights Council on 22.06.2020. 43/22. Mandate of the Special Rapporteur on the sale and sexual exploitation of children, including child prostitution, child pornography and other child sexual abuse material. Available at: <https://docs.un.org/ru/A/HRC/RES/43/22> (in Russian).

22) World Health Organization. Definition of “Sexual violence”. Available at: <https://www.who.int/ru/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women> (in Russian).

23) Law of the Republic of Azerbaijan No. 1681-VQ dated 10.22.2019 on ratification of the Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse. Available at: <https://e-qanun.az/framework/43532%20> (in Azerbaijani).

24) Law of the Republic of Azerbaijan No. 776-VIQD dated 12/27/2022 on amendments to the Labor Code of the Republic of Azerbaijan, the Family Code of the Republic of Azerbaijan, the Criminal Code of the Republic of Azerbaijan, the Criminal Procedure Code of the Republic of Azerbaijan, the Laws of the Republic of Azerbaijan “On the Rights of the Child”, “On Lawyers and Advocacy”, “On Education”, “On Social Service”, “On State Dactyloscopic and Genomic Registration in the Republic of Azerbaijan” and “On General Education”. Available at: <https://e-qanun.az/framework/53397> (in Azerbaijani).

25) Law of the Republic of Azerbaijan on Combating Human Trafficking. Dated 27.12.2024. Available at: <https://e-qanun.az/framework/10641> (in Azerbaijani).

26) Law of the Republic of Azerbaijan “On the Rights of the Child”. As of 01.05.2025. Available at: <https://e-qanun.az/framework/3292> (in Azerbaijani).

27) Criminal Code of the Republic of Azerbaijan. As of 20.10.2025. Available at: <https://e-qanun.az/framework/46947> (in Azerbaijani).

28) Criminal Procedure Code of the Republic of Azerbaijan. As of 31.10.2025. Available at: <https://e-qanun.az/framework/46950> (in Azerbaijani).

29) Sexual exploitation of children and sexual abuse of children on the Internet. Available at: <https://www.unodc.org/cld/ru/education/tertiary/cybercrime/module-12/key-issues/online-child-sexual-exploitation-and-abuse.html> (in Russian).

30) The President of Azerbaijan approved tougher sanctions for sexual abuse of minors. June 10, 2015. Available at: <https://kaspiy.az/prezident-azerbaidzana-utverdil-uzestocenie-sankcii-za-seksualnoe-nasilie-v-otnosenii-nesoversennoletnix> (in Russian).

31) Armer L.A. Sexual crimes against children on the Internet. April 17, 2020. Available at: <https://psy.su/feed/8147/>

32) How to Protect Children from Online Sexual Harm. November 1, 2021 Available at: <https://www.internetmatters.org/ru/hub/news-blogs/how-to-protect-children-from-online-sexual-harm/> (in Russian).

33) International Classification of Child Abuse. UNICEF, New York, 2023. – 60 p. Available at: <https://data.unicef.org/uploads/2025/02>. Protecting Children Online. Available at: <https://www.unicef.org/kazakhstan/News-Notes/Protection-of-Children-on-the-Internet>

34) Pedophiles included in the list of persons subject to mandatory state genomic registration. May 17, 2024 Available at: <https://report.az/ru/milli-mejlis/pedofily-vklyucheny-v-spisok-lic-podlezhashih-obyazatelnoj-gosudarstvennoj-genomnoj-registracii> (in Russian).

35) Birchard, Rosie. Why the EU cannot pass a law on protecting children on the internet. October 20, 2025. Available at: <https://www.dw.com/ru/pocemu-es-ne-mozet-prinat-zakon-o-zasite-detej-ot-seksualnogo-nasilia-v-internete/a-74403161> (in Russian).

The article was submitted: 2025 December 02

Accepted for publication: 2025 December 15

DOI: 10.25108/2304-1730-1749.iolr.2025.81.173-182

УДК: 343.1

Международные стандарты борьбы с онлайн сексуальным насилием и сексуальной эксплуатацией детей

Аннотация: Проведение сравнительного анализа для проверки соответствия уголовного и уголовно-процессуального законодательства Азербайджанской Республики в части борьбы с онлайн сексуальным насилием и сексуальной эксплуатацией детей международным стандартам показало, что такие стандарты не существуют.

Ключевые слова: борьба с онлайн сексуальным насилием и сексуальной эксплуатацией детей; международные стандарты; национальное законодательство.

Дата поступления: 02 декабря 2025 г.

Дата принятия в печать: 15 декабря 2025 г.

* Ширалиева Сабина Джаваншир кызы – доктор философии по праву, член Совета Международной организации правовых исследований (Азербайджан). E-mail: sid_legalservices@yahoo.com